

ՄԻՈՆ, ՀԱՅ ԱՄՍԱԳԻՐ

Գ. ՏԱՐԻ—ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1930 ՅԼԱ.—ՕԳՍՏ.—ՍՊՏՄԵՐ.

ԹԻԻ 7-8-9

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՀՈԳԵԻՈՐ ՀՈՒՆՁՔ

Ամեն. Դուրեան Սրբազանի մահով սգաւոր Ս. Յակոբը, պահ մը պայծառացաւ ժպիտներով՝ Յունիսի 22ին, Ս. Լճմիածնի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Տօնին, քահանայական Չեռնադրութեանը առթիւ մեր Ընծայարանի Կիւլպէնկեան Դասարանի ութը Սարկաւաղներուն, Եօթանասնական թուականներէն ի վեր առաջին անգամն էր որ Ս. Յակոբի մէջ դպրոցական մասնաւոր պատրաստութեամբ օժտուած երիտասարդներ, աւարտելով իրենց ուսմանց համար ծրագրուած շրջանը, շքեղ և հոգեյոյզ հանդիսաւորութեամբ մը կը կոչուէին Սուրբ Ժառանգութեան, ընդունելով քահանայական Չեռնադրութեան շնորհը և օծութիւնը Ս. Հոգւոյն:

Հոգեւոյս Ս. Պատրիարքը ինքն պիտի կատարէր այս Չեռնադրութիւնը Վարդապետին, դպրոցական տարւոյն ճիշդ վերջը: Մահը խլեց մեր ձեռքէն այդ թանկագին անձնաւորութիւնը, սուրբ քահանայութեան մշտաժպիտ և լուսաշող տիպարը, և մենք զրկուեցանք իր կրօնաշունչ պատգամներէն, որոնցմով պիտի պայծառակերպէր իր նորընծայ աշակերտները և պիտի հրճուեցնէր հոգիները հաւատացեալներու բազմութեան:

Բայց այդ նուիրական ժամուն Դուրեան Սրբազանի յիշատակն ու հոգին կը թրթռացնէր Ս. Յակոբի մթնոլորտը և անշուշտ Անոր շունչին թարմութիւնը զգացին իրենց կուրծքերուն տակ այս նորընծաներ, երբ իրենց երեսը դարձուցին արեւմուտք, ծնրադիր և ձեռամբարձ, գէմբիմաց պատրիարքական սեւաւքօղ աթոռին հետ, և երգուեցաւ Աստուծային և երկնաւոր շնորհը, հռչակելու համար իրենց մատաղ հոգիներուն նուիրումը աստուծային պաշտօնին՝ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մէջ:

Երուսաղէմի Ընծայարանին այս հոգեւոր հունձքին մէջ էր մեր Մեծ-Վարդապետի հոգին, որ իր Յորեկեանին առթիւ կարուկ և յատակ կերպով արտայայտեց թէ ինքն իրրեւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ քահանայ եղած էր ինչ որ եղած էր, և թէ իր կեանքին մնացեալը պիտի նուիրէր քահանաներ հասցնելու իր Մայրենի Եկեղեցւոյն: Դուրեան Սրբազանի կեանքին վերջալոյսին հասունցած հոգեւոր հունձքն եղաւ այս Չեռնադրութիւնը, որ պատմական մեծ արժէք մը պիտի ունենայ Ս. Յակոբի համար մասնաւորապէս և Հայց. Եկեղեցւոյ համար ընդհանրապէս:

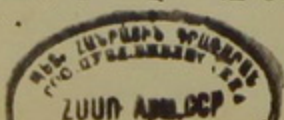
1915 տարին, Հայ ժողովուրդի ջախջախման թուականն է: Համաշխարհային պատերազմը մոխիրներու վրայ նստեցուց Հայ Ազգը: Մենք ամէն բան կորսնցուցինք, բացի մեր ապրելու իրաւունքէն և վերաշինուելու հաւատքէն: Հայ Ազգին համար ամէն բան է իր Մայրենի եկեղեցին: 1915 էն ի վեր այս եկեղեցին ալ սարսեցաւ և սասանեցաւ: Արմաշի Դպրեվանքը, որ կազմակերպեալ կարևոր հաստատութիւն մըն էր հոգեւորականներու պատրաստութեան համար, կործանած էր իր կարգին: Միակ կեդրոնը կը մնար Երուսաղէմ, որ Մեծն Բրիտանիոյ դրօշին տակ ամէն ապահովութիւն կուտար վերստեղծելու նոր Դպրեվանք մը: Այս տողերը գրողին ջանքերով և ողբացեալ Բարերար Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեանի առատաձեռնութեամբն հնարաւոր եղաւ Ամեն. Դուրեան Սրբազանի տրամադրութեան տակ զնել, պէտք եղած անձերը եւ գրամական միջոցները և Ս. Յակոբի Միաբնակութեան բարեյօժար օժանդակութեամբ կազմակերպել Ընծայարանը 1925 ին, եւ հինգամեայ խնամոտ կրթութեան մը շնորհիւ հասունցընել և պատրաստել Ս. Յակոբի մէջ առաջին հոգևոր հունձքը:

Պատրաստութիւն ըսելով կը հասկնանք Հայ. եկեղեցւոյ պաշտօնեաներուն հոգևոր եւ մտաւոր արժէքներուն եւ արժանիքներուն կազմակերպութիւնը: Հայ. եկեղեցին, իր պատմական կեանքի ընթացքին մէջ, միշտ ջանքեր ըրաւ պատրաստելու իր պաշտօնեաները: Եւ մեր օրերուն՝ Արմաշի Դպրեվանքէն սկսեալ մինչեւ Երուսաղէմի Ընծայարանը, եւ վաղն ալ Անթիլիասի Կիլիկեան ձեմարանը, մեր նախնեաց այդ բարձր և պայծառ տեսիլն է որ կ'առաջնորդէ Հայ. եկեղեցւոյ՝ իր պաշտօնեաները պատրաստելու համար իրենց փափուկ պաշտօնին:

Տգիտութիւնը, որ մայրն է բոլոր չարիքներու, պէտք է որ վերնայ մեր Մայրենի եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան մէջէն: Պաշտօնէութեան տգիտութիւնն է պատճառը Հայ. եկեղեցւոյ վրայ յաժող ստուերներուն, Հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ թոյլ պիտի չտանք որ հոգիով և մտքով անպատրաստ մարդիկ սքեմաւորուին. թոյլ պիտի չտանք որ աշխարհիկ կեանքի պայքարին մէջ նաւաբեկեալներ, եկեղեցական պատմութեան տակ ծածկուին կրծելիք հաց մը գտնելու համար. վերջապէս թոյլ պիտի չտանք որ Հայ ժողովուրդը ուժանայ իր եկեղեցիէն և մոռնայ իր հայրենի աւանդութիւններն ու առաքինութիւնները և աւրէ իր հայացի նկարագրին ամէնէն աղուոր գիծերը՝ այլասերիչ ազդակներու տակ:

Այս եղած է քառասուն տարիներէ ի վեր, Արմաշէն մինչև Սիոն, հետապնդուած նպատակը: Եւ ասոր համար է որ արժէք եւ նշանակութիւն ունի Կիւլպէնկեան Ընծայարանի ութը Սարկաւազներուն Ձեռնադրութիւնը, ժառանգաւորաց Վարժարանին նախակրթական քառամեայ շրջանին վրայ՝ հինգամեայ խնամեալ հոգևոր և մտաւոր դաստիարակութեամբ պատրաստուելէ ետքը:

Այս ութը երիտասարդներ 1915 ի ապականիչ արհաւիրքներէն ճողպարած հոգիներ են: Իւրաքանչիւրի կեանքին մէջ հայ տառապանքին, հայ ժողովուրդի զոյւթեան պայքարին մէկ գրուազը կ'ապրի: Շատ յուզիչ եւ ցնցիչ են առնալ իրենց պատմական մանրամասնութիւններուն մէջ: Անոնց անմեղ բայց գիտակից մանկութիւնը քալած, քալած է արիւնի եւ կորուստի բոլոր ճամբաներէն. տեսած են եւ հիմայ շատ լաւ կը յիշեն իրենց ծնողաց, իրենց

քոյրերուն և եղբայրներուն, իրենց ազգականներուն և ծանօթներուն փճացման պարագաները: Անոնք Ս. Յակոբի հայրական հովանիին տակ դռան հարազատ ծնողքի մը գուրդուրանքը, իրենց կեանքին ապահովութիւնը, իրենց հոգիին և մարին համար մաքուր և առողջ սնունդ մը, և զմայլելի միջոցներ և դիւրութիւններ՝ զարգանալու և պատրաստուելու համար:

Անոնք այս բոլոր խնամքները չէին կրնար ուրիշ կերպով արժեցնել բայց եթէ նուիրուելով իրենց Մայրենի եկեղեցւոյն և ծառայելով Աւետարանի Դատին. Դատ մը որուն անունով հալածուած էին իրենց ծնողքը և իրենց կեանք տուող հայ ժողովուրդը:

Սիւնի յաջորդ սխնակներուն մէջ մեր ընթերցողները պիտի գտնեն նորընծաներու կենսագրութենէն միայն քանի մը գիծեր . . . :

Իսկ այս Խմբագրականին մէջ մեր նպատակն է վեր հանել սա՛ իրողութիւնը թէ Ս. Յակոբի մէջ ձեռք բերուած հոգևոր հունձքին ամբողջութիւնը նոր ոյժ և նոր կորով մը կը բերէ այս դարաւոր հաստատութեան և այս հաստատութեան միջոցով ալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյն:

Մեր նորընծաներէն իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ արժէք մը՝ իրրեւ անհատականութիւն, որ ժամանակի կը կարօտի իր վերջին եւ փորձ կազապարը առնելու համար: Ժամանակը եւ դործնական կեանքը, մա՛նաւանդ ուսանելու եւ ուսուցանելու յարատեւ եւ կանոնաւոր աշխատանքն է որ պիտի կերպաւորէ եւ պիտի կերտէ իրենց մտաւոր ոյժը, լաւագոյն պայմաններու մէջ կարենալ ծառայելու և օգտակար ընծայելու համար իրենց ծառայութիւնը:

Ս. Յակոբի միջնորդութեամբ կրօնականացնող է. իրենց դպրոցական դրասեղաններուն վրայ, ինչպէս նաեւ Սրբոց Յակոբեանց խնկաբոյր և խորհրդաւոր կամարներուն տակ, անուշաբու անոնց հոգևոր կեանքը: Եւ վստահ ենք որ փորձառութեան բովբին մէջ աւելի եւս պիտի շինուի այդ կեանքը եւ պիտի ուժաւորուի: Այնքան շատ և այնքան զանազան են ազգականները և զսպանակները իրենց մտաւոր պարներուն, մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսէն, Պօղոս, Թադէոս և Բարթողիմէոս Առաքեալներէն, Սահակ-Մեսրոպէն, Օձնեցիէն, Նարեկացիէն, Շնորհալիէն, և այլն, մինչև Վարժապետեան, Խրիմեան, Օրմանեան և Դուրեան:

Ի՞նչ ըրինք այս նորընծաներուն մտաւոր պատրաստութեան համար:

Հինգ տարիներու շրջանին մեր ըրածը համեատ իրականութիւն մըն է: Դուրեան Սրբազանի նման բազմահմուտ եւ փորձ Վարդապետի մը չունչին և ուղղութեան տակ տունք իրենց ինչ որ կարելի էր: Իւրաքանչիւր նիւթի համար տարեկան 30-33 ժամ դաս յատկացուեցաւ. հայերէններու (գրաբար եւ աշխարհաբար) մասնաւոր խնամք տարուեցաւ. հայագիտական նիւթերու ծանօթացան. օտար լեզուներու մէջ Անգլիերէնի մա՛նաւանդ այնչափ վարժուեցան որ կրնան գրել եւ խօսիլ եւ նոյն իսկ քարոզի փորձեր ընել չափով մը. Ֆռանսերէնով կը կարգան և բաւական կը խօսին: Ասին Յունարէն, Լատիներէն, Եբրայերէն եւ Արաբերէն լեզուներու տարերքը՝ իրենց ուսման եւ ընթերցման մէջ դժուարութիւններու առջեւ չգլխելու չափ: Ուսան Ս. Դիրքը եւ անոր մատենագրութեան պատմութիւնը, եւ շատ լաւ սորվեցան իրենց Ազգին և եկեղեցւոյն պատմութիւնը և Պատմութիւնը Ընդհ. եկեղեցւոյ, խը-

նամբով ուսումնասիրեցին իրենց Մայրենի եկեղեցւոյն դասնաքանութիւնը, սորվեցան, ջերմ պաշտպանը ըլլալով հանդերձ իրենց Մայրենի եկեղեցւոյն, այլասիրական ոգի տածել հանդէպ ուրիշ յարանուանութիւններու: Տեսան Գրիստոնէական կրօնի ամէնէն պահպանողական շատագոյութիւնը, նոյնպէս ամէնէն ազատ կարծիքները: Վարժուեցան Աստուծոյ խօսքը ուսանելու և ուսուցանելու գիտութեան եւ արուեստին, ինչպէս նաեւ եկեղեցական բնկերաբանութեան կանոններուն: Դուրեանի դասախօսութեամբ հմտացան Ազգային Մատենադրութեան պատմութեան, կրօններու պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան պատմութեան: Վարժուեցան զրասեղանի լարուած աշխատութեան, եւ կրցան իրբեւ քէզ իրենց տրուած ինչ ինչ նիւթերը ուսումնասիրել իրենց ձեռնադրութենէն յառաջ: Վերջապէս իրենց նախակրթութենէն մինչև Ձեռնադրութեան օրը, երկա՛ր տարիներու ընթացքին, առտու իրիկուն կատարեցին աստուածային պաշտամունքը Ս. Յակոբի կամարներուն տակ՝ հայ ժամակարգութեան անթերի կիրարկումով, և սիրով կատարեցին Սուրբ Տեղերու մէջ իրենց պարտականութիւնը այն ծանր արարողութիւններու եւ թափօրներու առթիւ, որոնք անհրաժեշտ են հոս՝ Նրուսաղէմ՝ պահելու և պահպանելու համար հայ Ազգին միջեկեղեցական իրաւունքները:

Աւետարանը հունձքի եւ մշակի օրինակներով կը փոխաբերէ առաքելական գործը:

Խորունկ հրճուանքի և կրօնաշունչ զուարթութեան առիթ մըն է որ Սիոնի բարձունքին վրայ հոգեւոր յուսալից հունձք մը հասունցաւ:

Մեր ցնծութիւնը սակայն մռայլներ ունեցաւ՝ մեր անզուգական եւ յաւերժայիշատակ Մեծ-Վարդապետին, Ամեն. եղիշէ Դուրեան Սրբազանին տաւրածամ մահով: Ասոր վրայ աւելցաւ սուգի ամպ մըն ալ՝ Լնծայարանիս Բաւերար ազնուասիրտ Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեանի նոյնքան տարածամ և դառնաղէտ կորուստով:

Երկուքն ալ խանդավառ էին այս հոգեւոր հունձքին տեսիլով:

Այսօր իրականութիւն մը եղաւ այդ տեսիլը:

Մեր նորընծաներ շատ համեստ են: Վստահ ենք որ համեստութեան օժտութիւնը միշտ պիտի փայլի իրենց վրայ եւ ազդակ մը պիտի ըլլայ իրենց համար շարունակ ուժաւորուելու և յառաջանալու համար:

Բայց մենք ինչ ալ ըրած ըլլանք ոչինչ է, առանց աստուածային օրհնութեան:

Եւ իրենք, նորընծաներ, ինչ ալ եղած ըլլան, ոչինչ պիտի լինին առանց Գրիստոսի սիրոյն և ոգւոյն:

Միշտ մեծ ճշմարտութիւններ են փրկչին պատգամները:

Հունձ բազում եմ, եւ մեակի սակաւ (ՄՏԲ. Թ. 37. Դկս. Ժ. 2):

Ձի բազում եմ կոչեցեալ, եւ սակաւ՝ ընտելալ (ՄՏԲ. ԻԲ. 14):